

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Calderón, 36.

Representació Administrativa á Barcelona

Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 " trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.
Anuncis á preus convencionals.	

Influencia castellana

—Alsa noys, quin escampall de pessas sobre 'ls taulells; sembla que aixó representa alguna venda d' importancia.

—Ca, home, ca, quatre pessas y prou, poch negoci y molta disgustos es lo nostre pa de cada dia dels fabricants; aquestos esparvers que are han sortit son capassos de posar de mal humor al home mes tranquil.

—Ja m' ho ha semblat que eran corsaris d' escriptori ¿que vos han vingut á mourer rahons pel timbre?

—Vaya; y per mes que ho teniam tot en regla per aixó hi volen trovar repelons, tenen ganas de llevar y á fe que ab nosaltres no ho trovarán pas dols.

—Oh, ni gaire agre tampoch, puig al sortit m' ha semblat que 'ls despedian molt cortesants y fins los hi parlavan en castellá.

—Cóm vols parlarshi donchs, no veus que tota aquesta gent son d' allá de la quinta maledicció.

—Be, pero vosaltres sou á casa vostra, sou á Catalunya y teniu lo perfecte dret de parlar vostre llenguatge y mes ab una gent que venen á molestarvos, y no teniu, segons vosaltres, cap interés en mimarlos.....

—No tenim interès en mimarlos, pero hi ha la educació, y á més es lo llenguatge oficial.

—Vosaltres ho sabreu quin llenguatge es oficial y quin es sargento, pero jo comprench que á cada país, á cada regió lo llenguatge propi y comú es lo que deu parlar-se.

—Sí, pero com que som espanyols sembla que tenim obligació de parlar lo llenguatge espanyol.

—Conech varios llenguatges espanyols, però 'ls llenguatge espanyol encare no l' he sentit may.

—Los catalanistas sou molt estranys; quan las regions espanyolas s' uniren be devian adoptar un llenguatge y unas lleys comuns pera tota Espanya, porque ho sinó no 'ns entendriam ni fora possible governarnos.

—Sembla impossible que personas de la vostra instrucció encara estiguen á Babiecas respecte un punt tant sapigut y comprovat.

Las regions espanyolas no están unificadas per cap pacte ni voluntariament, sinó per las intrigas y las guerras y per lo caracter absorvent de las regions castellanas. Suposo no ignoraréu que la Corona d' Aragó tenia fa poch mes de 300 anys la Cort á Barcelona, que Catalunya y Aragó estavan confederadas tenint cada una sas lleys y son llenguatge propi que 'l Rey respectava y feya cumplir, y que aquesta confederació aragonesa per rahó del matrimoni del Rey d' Aragó en Ferrán ab la reyna de Castella Isabel, s' uní pero no s' unificá ab las regions castellanas venint á formar llavors la confederació espanyola; y que lo que allavors se formá fou una confederació de pobles baix un mateix poder real, y nó una unificació despòtica ho diu ben clar y consta ben categòricament en l' acte de la unió de las coronas d' Aragó y Castella celebrat en temps dels esmentats Reys Catòlics en que s' hi llegeix aquest fragment:

«La Corona d' Aragó, lliure, independent, indivisible é inalienable está ab lo Regne de Castella baix lo poder d' un mateix monarca.

La legislació civil, mercantil, política y administrativa, los drets, llibertats y garantías dels ciutadans, los poders públics, las Corts y las Generalitats de cada Estat de la Corona d' Aragó, subsistirán en tota sa extensió y atribució. Així mateix sub-

sistirán las Aduanas en las fronteras d' abduas coronas unidas.»

Aixís y no d' altre forma s' uniren Aragó y Castella ab lo resto d' Espanya formant de consegüent una unió federativa.

Aixís, donchs, la unificació que 'ns ofega no ve de cap pacte ni per voluntat dels espanyols, sinó qu' es lo fruyt amarch de las tendencias absolutistas dels Reys y sobre tot del caràcter absorvent, com he dit, dels pobles de Castella, y encare á pesar dels Reys y dels castellans, Catalunya conservá fins al sigle passat sa autonomia fins que quedá vensuda per la forsa bruta del Rey Felip V que encare no haguera pogut dominarla com no la pogué dominar Felip IV á no ser la ajuda dels exércits francesos que vorgonyosament ajudaren als castellans á esclavitzar lo poble més lliure de la terra.

Ja veyéu, donchs, cóm hi estém los catalans dintre aquesta Espanya unificada, hi estém com á poble conquistat, y com á pahis conquistat som tractats.

Natural es que com presoners obehim las ordres y las lleys d' aquest estat despótic puig no han esdevingut menos despótics los moderns governs lliberals que 'ls antichs reys absoluts; pero de obehir per forsa á rebaixarnos á donar voluntariament gust als nostres escarcellers hi ha molta diferencia.

Comprench que si un castellá no entén nostre llenguatge l'hi parlem en castellá com á medi de fernos entendre; pero regoneixer la supremacia en nostre terra de una llengua forastera no 'ns ho permet la dignitat de Catalunya, ni nostra propia dignitat.

Obrant servilment com obran la majoria de catalans, nos posém cada dia mes assota de la gran llosa de plom del centralisme, y no es estrany que ploguin sobre nosaltres tota mena d' aligots de rapinya com los que acabém de despedir ab la atenció de parlarlos son llenguatge.

QUINTILIA.

SECCIÓ POLÍTICA

Per últim ha dimitit lo general Azcárraga.

Al arribar la Reyna Regent á Madrid ha arribat també la extremunció pel ministeri viudo.

No hay plazo que no se cumpla ni deuda que no se pague.

Los companys del general Azcárraga prou he hagueran volgut que la Reyna no s' hagués mogut encare de San Sebastián.

Pero *amigó*, no sempre surten a gust az cosas.

A n' ells sí que 'ls hi hauria fet poca gracia allò de «diuen que 'l diari ho porta, diuen que la reyna vé.»

La tornada los hi haurá costat una caiguda solemnisima.

Remuada a l' arbre y caigui qui caigui.

Han fet ambo ab la tardor y ara podrém veurer las caigudas de las fallas.

Alguns periódichs de Madrid y diputats a Corts de alguna importancia, están resolta á demanar al Congrés que porti a la barra al celeberrim Navarro Reverter, ministre d' Hisenda dimissionari.

Aixís, tal com sons, paraules textuals. A LA BARRA.

¡Quan la gent de Madrid aixís parla per alguna cosa será!

¡Pobre valencianet del sofre!

¡Y pobre Foment del Treball Nacional de Barcelona!

¡Quina vergonya si va a la barra 'l seu favorito!

Segons diuen persones ben enteradas, los ministres no volian de cap manera presentar la dimissió a la Reyna á la seva arribada de Bastonia.

Varen ésser necessaries totes las bonas paraules del general Azcárraga y encare aixís no podia pas sortir-ne.

Fins se murmura si va amenassarlos ab una bona estirada d' orellas.

Nada, que hi havian agafat carinyo á la cartera y no estavan per delicadesas de certa mena.

Com la quitzalla que fora 'l pare no se 'ls pot fer fe bondat de cap manera.

Per aixó no te res d' estrany, pobres criatures.

Qui sab Mare de Deu quan temps trigarán á véurerhi un altre vegada.

Ab motiu de la crisis ministerial a Madrid com de costum no s' entenen de feyna.

S' han disputat totes las ambicions dels polítichs de pacotilla que 'ns governan y 'l raló de Conferencias del Congrés, los circlos de la política, las oficinas del Estat y las redaccions dels diaris están que bullan com 'l hexiu de la caldera.

S' acosta 'l fret y n' hi han molts que 's troban curts de roba; qu' han de fer sino afanyarse á pescar alguna moma per aguantar las geladas que s' acostan?

Montrestant, la insurrecció s' aguanta fort a l' Isla de Cuba y s' extén com taca d' oli a Filipinas.

Y aixís 's dona l' espectacle de que montres los infelissos soldats, cauen y moren a l' altra banda del mar en defensa de la pobre Espanya, los polítichs, causants de tot, 's barallen per atrapar tot los empleos que 's presentan.

Es lo Teatro Nacional ab tot sen argument trágich, cómic, lirich y miserable.

Diu lo *Diario de Barcelona* que la Audiencia de Sevilla ha processat al president de la Diputació de Córdoba per no haber cumplert los pagos destinats á la Beneficencia, havent cobrat en cambi, puntualment, las dietas y gastos de representació del President y demás *compinzas*.

Ja fa be 'l *Diario* en creure que la Diputació de Córdoba no te cacich que l'ampar en aquets casos.

Perque si no fos aixís, que 's faria ab los ministros y generals que cobran puntualment, mentres als infelissos soldats de la manigua se 'ls deuben a vegadas las pagas de vuyt mesos?

Nada, nada, s' ha de reformar l' adagi.

En lloch de «fes be y no miris á qui» s' haurá de dir «fes mal y busca un cacich que 't guardi las espatillas».

Datos para la historia colonizadora d' España.

Llegeixin lo que diu la *Gaceta de Instrucción Pública*, que 's publica á Madrid, en son darrer número inserta lo següent que ho deixém en castellá, perque en castellá fan mes goig aquestas cosas.

«Lo que ocurre con la enseñanza en la isla de Cuba es por demás doloroso y honda pena sentimos al tener que denunciar abusos por no calificarlos de otra manera más dura que nos desprestigiaran ante los países civilizados, pero lo hacemos aun á trueque de incurrir en censuras porque el continuar guardando silencio seria mucho más vituperable.

En Noviembre del año último se acordó la clausura de tres Institutos, el de Pinar del Rio, el de Puerto Príncipe y el de Santa Clara, á pesar del crecido número de alumnos matriculados.

Diputación ha habido que ha quedado adeudando al personal docente de dichos Establecimientos 18 mensualidades, sin tener siquiera en consideración lo de que el Profesorado no obstante que se le remuneraba su trabajo, siguió constante en su puesto hasta que se acordó la clausura de los Institutos mencionados. Y aun hubo más, y ha sido que en Mayo del corriente año se les abonó una mensualidad tan solo de las atrasadas, y ésta en billetes que con la depreciación que actualmente tienen ya supondrán nuestros lectores el perjuicio que se les ha ocasionado, privándoles no solo de lo que legítimamente les pertenece, sino de lo más indispensable para las perentorias necesidades de la vida.

¿Ignora todo esto el señor Castellano? ¿Ignora tambien que en la Universidad de la Habana existen varias cátedras vacantes, servidas por ingenieros, artilleros, médicos y farmacéuticos militares, en perjuicio de los que poseen título especial para el Profesorado y en el de los Catedráticos de los Institutos mencionados, que debieran ocupar esas vacantes ya que se las priva de las que desempeñaban?»

Y are diguin en confiança: qui 'n té la culpa de que hi haigín insurrectos á Cuba?

Restauració gregoriana

III.

A propòsit de lo que en l' article anterior prometíam tractar, nos ha semblat molt oportú fer ávans algunas consideracions sobre una qüestió qu' està bastant en boga entre certa classe de personas, y per la qual, á primera vista, no deixa d' haverhi fonament.

Convensuts estarán, sens dubte, tots nostres lectors de que l' Iglesia

quan adopta alguna cosa, pera conseguir ó lograr los seus fins, s' ha ben guardat de topar jamay ab la naturalesa d' aquesta mateixa cosa. Així veyem que 's serveix, per exemple, de las ciencias *pera ensenyarnos*, y no pera ofuscar nostras facultats intellectivas ab judicis y axiomas rutinaris; de las arts, no pera aburrirnos en la regió del mal gust, sinó per dar vida á nostre pobre esperit, á qui no li es dat respirar en altra atmósfera que en la de la bondat, veritat y bellesa. Y, parlant mes en concret, dirém que, ab la ciencia teològica, lluny de voler limitar nostre enteniment, procura ilustrarlo y darli alas per entendre, en quant es dat al home, los elevats misteris de la Fe. Veyém també que admet l' oratoria ab sa varietat de bellas formas y aprofita tot quant posseheix d' espléndidas manifestacions (compatibles sempre ab lo caràcter cristià) pera fer més agradable y simpática la paraula de Deu, obrant d' aquest modo ab més eficacia en los cors dels fiels. Quan ha adoptat l' arquitectura, la pintura, etz., ho ha fet, no solament per presentar una ofrena al que es la font de tota la bellesa, tributantli d' aquest modo la més sublim que emana del genis privilegiats, sinó també pera comunicar al esperit del qui tinga la ditxa de contemplar embadalit aquestas grandiosas emanacions certa predisposició que diríam *extranatural*, per los elevats pensaments en que deu abstraures mentres ocupa 'l sagrat recinte. No 'ns explicariam hi pogués haver qui judiqué esser més oportú 'l traure del temple de Deu lo que, per las seüas ballesas, fos causa de dominar en alguna manera l' atenció dels fiels. Contra 'l tal s' alsaria tothom y 'l tindria per esgarriat ó boig. ¿Que per ventura ha passat may per la pensa de cap Papa l' aterrar la cúpula de Sant Pere del Vaticà ó bé 'l fer emblanquinar los freschs de la Capella Sixtina? ¡Y per cert que no deixarian de compondre 'ls Pontífices que aquestas obras colossals, hont Rafael, Miquel Angel y altres hi vessaren tota sa inspiració, han robat, y robarán mentres duri 'l mon, lo cor del que las contempla! Donchs no falta qui ha sostingut una teoria tant absurda respecte de la música, dihent que, per esser de caràcter religiós, deu manifestarse en tal forma, *grave y sovera*, que no destorbi als fiels ab l' afalach de l' orella. ¡Vaya una manera de racionar! Una música que no sia per l' orella ¿per que será? Si li robam la ballesa, ¿no la destruhim completament? Sons, conforme: però ¿se podria concebir *música* sens l' *estética*? Més: haventse proposat l' Iglesia ab las altraz bellas arts lo fi objectiu de las mateixas, só es moure, ensenyar y delectar, ¿hauria procurat lo contrari ab sa predilecta, la música, atentant d' aquest modo contra sa propia naturalesa, destituhintla d' una sublime condició la qual se confon ab la seva mateixa essencia?

Semblants despropòsits no poden tenir seient sinó en los enteniments desequilibrats. D' altra manera pensava aquell geni dels sigles, quan volia que *oblectamenta aurium infirmior animus in ineffectum pietatis assurgat*. Prossehit dels mateixos sentiments devia estar Sant Lleó 'l Gran, quan, en un dels rasgos lirichs tant freqüents en sos sermons, s' expressava en aquests tèmens: «Ressonin (en lo temple) las ben moduladas sinfonias dels cantors, y ab ellas bateguin al unissono 'ls moviments y afectes del nostre cor.» Y, si llegim la vida de Sant Felip Neri, hi trobarém que estava aquest Sant tant intimament persuadit de l' eficacia de la música pera despertar lo sentiment religiós que la feya entrar com part principal en tots los exercicis que va instituhir en la Regla del Oratori, hont consta qu' es voluntat sua que 'ls Pares en unió dels fiels, «s' excitin á la contemplació de las cosas celestials per medi de las armonias de la música.» Y aixó mateix precisament es lo que ab molt acert proclama 'l P. Uriarte quan diu que «l' ús de la música s' ha instituhit en los temples, no pera farnos fugir ab l' aburriment, sinó com imán que 'ns atregui y retngui ab tota la forsa.» Y després continúa: «No hi ha dubte que 's busca en la música religiosa l' afalach del sentit, però nó com fi en lo qual haguem de parar ni com va passatemps, sinó com medi estimulante de nostra flaqueza, com auxili á las curtas voladas de nostre esperit.» Es veritat, donchs, que l' Iglesia 'ns dona una música verdaderament tal; pero no seriam ben exactes si no afegissem que moltes vegades nos la dona de millors condicions estéticas que la profana. Y no 'ns creyem haver aventurat una proposició que per molts podrà esser considerada com fruyt natural d' un enteniment preocupat. La prova més eloqüent que desitjariam dar seria procurar una audició de las melodias gregorianas, en qual execució no hi faltessen los indispensables requisits; mes per ara ni tant sols hi podem somniar. Per nostra part, desde que coneixém l' importancia y bellesa d' aquesta música, no hem deixat passar per alt ocasió alguna pera introduhirla ahont deu manifestarse ab tot lo seu vigorós esplendor; però hem hagut d' acontentarnos ab unas débils tentativas en alguna iglesia particular, hont, gracias á l' amable cooperació d' alguns bons amichs com també d' altrás personas zelosas de la rehabilitació del verdader cant litúrgich, s' ha pogut dar lo primer pas vers á una reacció tan saludable, persuadits, no obstant, de que 'l donar l' impuls y desarrollo efícas á una empresa semblant, y més en las actuals circumstancias, no pot ferho sinó qui tingui 'ls medis y autoritat competent. Ab tot y aixó, no falta qui al presenciar aquets insignificants assaigs ha sentit una impressió que no havia experimentat may

ab cap altra música. Y lo mateix passarà á qualsevol, mentres per naturalesa no sia refractari á certa classe de sentiments. Repetim, donchs, que 'ls cants estrictament eclesiàstichs ó litúrgichs entranyan tal fons d' inspiració y de bellesa que 'ls fa superiors á tota altra classe de música, per més que aquesta 's presenti engalanada ab l' abundosa varietat de recursos ab que l' art modern l' afavoreix.

Responsables d' aquest assert no fem á unes personalitats que no perillan pas que ningú s' atreueixi á desmentir-les. Mozart, l' altre més brillant que de segur ha aparegut en lo món musical, no 's desdenyava d' assegurar que «de bona gana hauria cedit tota la súa gloria, si hagués pogut tenir l' orgull d' haver compost un prefaci.» Lo protestant Thibaut escrivia, en una obra bastant ponderada: «Los primitius cants ambrosians y gregorians son melodies y entonacions verdaderament celestials.» Observa 'l Cardenal Wisseman, en las sñas *Conferencias sobre la liturgia de la Setmana Santa*, que son tant ricas y bellas las fórmulas melódicas del *Exultet* del Dissapte Sant, y donan á 'n aquest himne tal caràcter de triomf y de goig que segurament no arribará á lograrlo may cap altra composició musical. L' alta estimació que professava Wagner á las melodies gregorianas, en las quals hi trobava, com ell assegura, *la corrent pura y cristallina de la verdadera inspiració*, se despren molt bé d' una carta que dirigia á la Comtesa Waldeck, hont s' expressa en aquets tórmens: «Durant las mevas estadas á París, consistian las mevas delicias en assistir los días festius á *Nôtre-Dame*, hont, extasiada la meva ànima, escoltava 'ls sublimes cants religiosos de l' Iglesia. Jamay—continúa—oblidaré las impresions arrebatadoras que vaig experimentar lo dia de Pascua sentint cantar, durant la cerimonia de la professó, la prosa *Victimæ paschali laudes*, cants tant senzills y hermosos que 'ls he aprofitat en varias de las mevas composicions, avivant aixís la meva inspiració».

Henry Tormby fa notar que «lo cant sagrat excedeix de molt lo cercle dels sons musicals d' una melodia y que supera las més ricas combinacions que l' art hagi may posseït». No deixa de tenir molt interès lo dato que posa á continuació. Se proposá 'l govern de la República francesa, fa alguns anys, suprimir las escuelas de música de las Catedrals. Los conservadors, que no eran de semblant parer, varen suplicar al mestre Gounod escrivís un informe sobre aixó pera llegirlo en lo Senat. Hi accedí Gounod, y després d' explicar l' excelencia del cant gregorià y la gran influencia que exerceix en l' altra música com base ó fonament d' ella, s' expressa terminanment en las següents frases: «No conech obra sortida de la pensa d' un gran mestre que pugui compararse ab la magestuosa é

imponent bellesa d' aquells cants sublims que sentim en nostras iglesias durant las ceremonias fúnebres, lo *Dies irae* y 'l *De profundis*. No hi ha hagut composició musical que hagi arribat á aquella alta potencia d' expressió é impresió.» Y, com epilech de tot quant pugam dir en aquesta materia, citarem l' autoritat d' un juheu, que, per esser de la rasa deïcida, no tindria molt interés en extralimitarse tributant elogis immerecuts al cant eclesiástich. Meyerbeer es qui ab quatre paraulas ne fa l' apologia més acabada, ab aquestas expressions: «Si 'ls sacerdots estessen ben persuadits del tresor que posseheixen en lo cant gregoriá, jamay la nostra pobra música entraria en los seus temples.»

RAMON CARBONELL, *Pbre.*

DISCURS

DE D. CONRAT ROURE LLEGIT EN LA CEREMONIA DE LA COLOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DEL MONUMENT QUE 'S VA A AIXECAR AL FUNDADOR DEL TEATRE CATALÁ D. FREDERICH SOLER.

Excm. Sr.: Srs.:

Solsament la germanívola amistat que 'm lligava ab en Frederich Soler desde nostra primera juvenesa, únicament aquell afecte cordial que per cap motiu may havia experimentat la més petita minvada, podia fer que jo, per aquest acte solemne, m' atrevís á admetre l' honorós càrrech de porta-veu d' una Comissió presidida pel M. I. Sr. Alcalde D. Joan Coll y Pujol, jurisconsult que en la cátedra de facultat major sábiament allissona als qui van á conreuhar la Ciencia del Dret; Comissió en la qual hi figuren l' Excm. Sr. D. Victor Balaguer, Académich de la Llengua Castellana y de la Historia y mestre dels poetas catalans de la present generació, l' Eduart Vidal y Valenciano, 'l primer dels nostres escriptors escénichs que ab una producció de caràcter propiament dramátich, sigui aclamat y lloregjat, aixamplant aixís l' espay del naixent Teatro; l' Angel Guimerá, 'l Mestre en Gay Saber que ab los motllos de la tragedia moderna, que ha sapigut trobar, logra que 'l bon nom de nostra literatura s' escampi per altrás regions y per terras extrangeras; en Lluís Pellicer, si inimitable en lo llápis y envejable en lo pinzell, destríssim en la ploma: en Valentí Almirall, escriptor, orador y pensador de clar criteri y profunditat de pensament; lletrats, periodistas, tots en fi que ab major autoritat y millor que jo, podian donar en aquesta solemnitat copiós aló á la fama del fundador del Teatre Catalá y gloria en tots los camps de nostra literatura.

Y si major defalliment encara havian de sentir las mevas escassas forsas, las hi dona 'l pensar que en Febrer d' aquest mateix any honorava també la memoria de en Soler, ab modeló d' estil y ab veu potentia, 'l

ver amich en Joseph Feliu y Codina, agermanador de las lletres catalanas y castellanas, qui ab acertat talent feya revivre en la Escena ab imatjes fidels á las diversas regions espanyolas, y que avuy ¡ay! totas ellas, per la mort de qui tan carinyosament las afalagava, vesteixen del rigorós al costat de la desconsolada Catalunya, mare amantíssima del malhaurat poeta.

Empró, si ab mas paraulas no puch afegir una nota d' enaltiment á la fama d' en Frederich Soler. massa sabeu tota que ella no ho necessita, y jo 'm faig cárrech que l' atreviment meu de parlar entre tants y tan doctes companya, es un sacrifici que be puch fer en aras del estimat germá que era tot cor per quants lo rodejavan, y que per aixó, á pesar d' havérseli insinuat altrás malalties en lo transcurs de la seva vida afanyosa, sens dubte per la esquisitad de sentiment, en lo cor havia de rebre la fatal ferida que al cap de vuyt mesos d' una agonia horrenda, acabá ab aquella gloriosa existencia 'l dia 4 de Juliol de 1896.

Apenas lo gel de la mort s' havia apoderat del cos exánim del inspirat poeta, quan la Excm. Corporació municipal, fentse intérprete del general sentiment, acordá per vot unánim, en sessió extraordinaria al efecte convocada, portar en l' enterro 'l cap del dol en representació de Barcelona y perpetuar la memoria del ilustre finat exposant lo seu retrato en la Galeria de compatricis que ab lo seu saber y ab las sevas obras fan admirar á propis y á estranys la grandesa de nostra estimada Catalunya.

Pochs mesos després, en consistori del 17 de Mars de 1896, lo mateix egregi Municipi aprobá també per unanimitat la proposició de aixecar á la memoria d' en Frederich Soler lo monument de que avuy s' enclava la primera pedra, y de que aquesta obra sigués aixecada per subscripció popular.

Ab la part primera d' aquesta proposició, l' Excm. Ajuntament prenía la iniciativa d' un desitj no tantsols d' aquesta comtal ciutat, sino també de totas las demás comarcas germanas, porque 'l fecundíssim poeta, encara que nascut á Barcelona en 9 d' Octubre del any 1839, repartía 'ls fruyts del seu ingeni per tota la regio, situant los temas de las sevas produccions dramáticas y líricas, ja á Girona ab *Las joyas de la Roser*, *L' apotecari d' Olot*, *Lo rossinyol de la Devessa*, *lo darrer gironí*; ja á Tarragona ab lo *Sota Lerra*, *Las carbassas de Montroig*, *A la mort d' en Fortuny*, *Poblet*; y ja á Lleyda ab *Lo Rector de Vallfogona*, *Los estudiants de Cervera*, *Un raig de lluna*, *La batalla d' Ilerda*, de manera que las quatre parts de Catalunya tenen casi bé ab exactesa repartit per igual lo valiós tesor literari del cantor catalá. Y n' es també cert que ell en los Jochs Florals del any 1875 guanyá 'l titol de Mestre en Gay Saber, may deixa per aixó de concorre y mereixer joyas en cent y un certámens poétichs celebrats en ciutats, vilas y pobles de las altrás provincias catalanas; que

per Catalunya y sols de Catalunya volia 'ls llors, com ben clar y gràficament ho expressa en aquesta estrofa de sa *Darrera cansó*:

«Si may mon nom fama llaugera
un jorn se 'n dú de ma encontrada,
fins á mon nom terra estrangera
fará anyorar,
car vol sentir la flamarada
de nostra llar.»

Mes si es altament lloable 'l primer extrém de la esmentada proposició, majorment ho es 'l extrém segon, de que aquest monument sia eregit per subscripció popular, porque lo d' ésser popular es lo més característich distintiu del anyorat poeta que honorém.

Fill del poble, d' una modesta família d' industrials que en prou feynas pagueren donarti 'ls primers rudiments d' instrucció, industrial ell mateix, deixantlo pocas horas vagatives lo treball manual á que 's devia dedicar per guanyarse 'l pá de cada dia, comensá la seva carrera literaria en l' aubada de la seva juvenesa, tenint lo sol mestre que podia tenir y aquest mestre era 'l poble.

Posat y moventse en la atmósfera de menestrals y jornalers, més alternant per aixó, per la índole de son ofici de rellotjer y per las relacions de família, ab las demás classes de la societat barcelonina, dotat de portentós talent d' observació, contemplava las costums d' uns, las festas dels altres, sentia las conversas de cada qual. escoltava 'l llenguatge de tots, retenia 'la modismes y frases d' us comú entre ells, y aquest arsenal de datos populars, ja molt avans de donar la seva obra primera á la espectació publica havia escrit, ab tota la incorrecció ortografía que es de suposar, pero ab verdadera revelació del seu privilegiat geni, alguns saynetes, única manifestació que hi havia allavors d' obras escénicas catalanas, que en un dia recitats en cuadros de sombras y altre dia representats pel mateix novell escriptor y alguns amichs en lo teatro caser que s' havia improvisat en la habitació de qui anys á venir havia d' ésser pare polítich del joye autor, feyan passar agradablement las vetlladas dels dias festius á la numerosa concurrència de parents, vehins y coneguts que allí 's congregavan.

Mentrestant lo jove s' anava fent home, acudia als teatros públichs sempre que 'ls seus petits guanys li permetian, llegia novelas y comedias que á baix preu trobava pels Encants ó li proporcionavan los seus companys, nns d' ells estudiant carreras literarias com en Gonzalo Serracera y en Valentí Almirall y altres dedicats á carreras artisticas, com en Tomás Padró y en Lluís Pellicer, y aixís ell mateix, observant, llegint y preguntant, va anar adquirint aquella instrucció, mes sólida quant mes costava, que més tart va exhibir en sas obras literarias, en lo teatro sobre tot, en aquesta «literatura en acció» com l'anomena Madame Stael. en aquesta literatura que ha sigut, es y te d' ésser sempre la expressió de la Societat.

Arribava ja á cert grau de cultiu la inteligencia de nostre poeta, quan vingué la memorable guerra d' Africa, aquella epopeya espanyola ahont cada soldat es un héroe, cada acció una victòria, y, lo més notable d' ella, perque infortunadament no se 'n ha vist fins ara cap més exemple, cada espanyol un xardorós foch de patriotisme.

Aqueil entusiasme unánim, que alguns anys després en Soler va consignar en la preciosa comedia *Las Francesillas*, ja allavors, que no comptava ell ni somniava en comptar ab un escenari públich ahont sas obras tinguessen cabuda, va ferli compondre per aquell mateix teatret de casulanillas vetlladas, las alegroyas pessas *La butifarra de la llibertat* y *Las pildoras de Holloway*, que varias nits sigueren la delícia dels contertullians espectadors.

En l' any anterior al que 'ns referim, en 1859, hi ha una fetxa que s' ha de escriure ab caracters d' or en la historia de las lletres, es lo dia primer de Maig d' aquell any, en que 's celebrá en l' histórich Saló de Cent de Casa la Ciutat y baix la presidencia y protecció d' aqueix mateix Excm. Ajuntament que presideix y protegeix la eracció del monument que avuy se comensa, la primera festa de la restauració dels Jochs Florals de Barcelona, primera pedra també del esplendorós renaixement literari catalá. ¡Gloria als iniciadors d' aquella festa! ¡Gloria á la Corporació que ve protegintla!

Los Jochs Florals donaren á conèixer la hermosura de nostra llengua, que ab tot y haver sigut tractada per sabis y trobadors y adoptada per reys y magnats, y haverse eacrit ab ella lleys y códichs, imitats y fins adoptats per altres païssos, jacia feya duyas centurias com allertagada, donant molt pocas, que per lo mateix son molt honrosas, senyals de vida, si be sempre mantinguda en la boca del nostre poble, que ab ella canta, creu y estima.

Aquesta institució payral de nostra moderna literatura, te la gloria també d' haver donat espay en que volar lo geni d' en Frederich Soler. Ell que escribia en catalá y sols en catalá va sentir que 'l cor se li aixamplava, al veure restablert y protegit lo conreu de las lletres catalanas hi aumentá la seva afició y redoblá los seus estudis pera respondre al mehimment que s' iniciava.

Pero 'ls Jochs Florals, que contribuïren en gran manera á la manifestació del geni d' en Soler, necessitavan per cumplir ab la excelsa missió perque s' instituhiren, lo concurs d' aquell mateix geni.

Los Jochs Florals varen comensar la renaixensa de nostra literatura; en Frederich Soler va popularizar lo que aquella feyan renaixer.

Una festa anyal, apenas moventse, sobretot en sa primera época, de las formas académicas y no pocas vegadas arcáicas, no tenia prous elements pera generalisar los seus honrosos propòsits; en cambi 'l teatro, aquesta diaria representació que mou l' interés públich, que ensenya delectant fins als qui per la seva edat ó per la seva posició social no han

rebut ni 'ls principis rudimentaris de la instrucció, te totes las aptituds pera estendre 'l coneixement de las bellesas y manifestar lo caràcter d' una literatura.

Enclaustrada aquesta en los Arcòpags, Ateneos y Acadèmias, serà una ciència tan meritoria com se vulga, pero may serà la literatura d' un poble, si al poble no 's propaga perque la entengui y saboreji.

(Continuará)

L I T E R A T U R A

Lo Sant dilluns de la Pàtria

Sant dilluns la patria crida,
au minyons, venu aquí,
comensém tots la jornada
que 'l treball es de profit.
Hem de fer que la bandera
que 'ls avis van enlayrar
torne á desplegar-se activa
de ponent fins á llevant
tum tum
au amunt.

Treballém tots per la patria
que á la patria engrandirém,
que si á ella fem potent
potents nosaltres serém.
Arranquém d' arrel y soca
lo que 'ns xucla y enmagreix,
que 'ls esforços son inútils
si 'ls contra-resta un mal fré.

Pàtria meva passa llista
compta be los teus soldats
y veurás que cada dia
som mes cents agermanats.
Lo jurat de ta bandera
es ferte gran y potent
sense jous que t' esclavitsin,
sens dominis forasters.

Per donarte forsa vida,
nostra vida si es precís

darém tots ab alegria,
 que es gloria per tu morir.
 Mes la mort no 's fa precisa
 qu' has de viure ab esplendor
 y 'l teu tronó ha de basarse
 no en ta sang, si no en l' amor.

Ja la patria 's reacciona,
 sa primarera ha arribat,
 ja la sanch bull ab mes forsa
 y 'l jovent sent son esclat.
 Aviat treurás tas galas
 dolsa pátria de mon cor
 y recobrant ta grandesa
 serás prompte la que un jorn.

Sant dilluns, donchs, celebremne,
 au minyons, veniu aquí,
 ab l' esfors comú salvemla
 qu' es un deber que hi tenim.
 Siguém dignes de la rassa
 qu' ab orgull son nom portém;
 au, salvém-la per donarla
 gran, als nostres descendents.

PAU GRIERA Y CRUZ.

Dilluns 13 Septembre 1897.

NOVAS

Diumenge, com estava anunciat tingué lloch la obertura oficial de las clases que sosté l' Ateneu Sabadellés, assistint á dit solemne acte una numerosa y distingida concurrencia. Disertaren sobre varis punts nostres estimats compatrieis los joves advocats Srs. Barata y Vivé, quins demostraren una vegada mes sas cualitats d' oradors y sas aficions en l' estudi d' intrincats problemas. Pláunos fer constar que desde la memoria del Secretari Sr. Saló, fins al parlament de gracias tot fou en nostra llengua nacional.

Felicitém al Ateneu y á tots quants prengueren part en dit acte.

—La Companyia dels ferrocarrils del Nert, ab objecto de que 'is soldats que viatjin per sas lineas vagin ab alguna comoditat y aislament en los vagons que ocupin, ha disposat que no puguin entrar en ells altres viatjers. En dits cotxes se colocarán uns rótuls que diguin: «Malalts del exércit d' Ultramar.»

Ab aquesta disposició los pasatjers no haurán de sofrir las molestias que pujan ocasionárloshi las infalissas victimas del desgovern d' aquesta pobre Espanya.

Y lo seu cor no haurá de sofrir seyent los semblants esgroguehits dels martirs de la patria.

A viuir, á viuir, que diuhen los castellans.

—En lo certámen literari d' Olot ha obtingut lo premi extraordinari creat per lo jurat la composició musical titulada *Cansó Montanyenca*, Lema: «Amunt y fora», de nostre volgut amich lo distingit mestre director del Orfeó Catalá don Lluís Millet. La lletra que ha servit pera compendre aquesta cansó de carácter marcadament popular es original del reputat mestre en gay saber don Joaquim Riera y Bertrán.

També resultá premiat nostre amich y compatrici D. Manel Ribot y Serra.

A tots felicitém coralment.

—Des de 1.er de Octubre, s' ensenyará Llengua, Historia y Geografia de Catalunya, als noys assistexan á las escolas que sosté lo *Centre Catalá* de Castelló d' Empúries.

—S' ha resolt que las instancias que fassin los pares pobres dels soldats morts en las campanyas de Cuba y de Filipinas sollicitant pensions poden ferse en paper d' ofici, sens perjudici de reintegrar després lo sello corresponent si no resultessin pobres de solemnitat.

—En lo teatro Capms de Recreo, tindrà lloch avuy á la nit una extraordinaria d' ópera posantse ab escena la aplaudida, titulada: *I Pagliacci*, y cantantse ademés lo quart acte de la ópera *L' Ebreca*.

En las duas obras hi pendrá part lo reputat tenor Sr. Constantí y lo barítono tarrasech Sr. Barba.

—Ha entrat en sas funcions lo nou nunci numbrat per nostre Ajuntament, D. Joan Clerch.

—Desde lo dia 1.er del corrent la matansa de tosinos en aquesta ciutat.

—Dimecres vinent tindrà lloch la subasta de la nau central de la nova pressó en construcció.

Dita subasta tindrà lloch en la Secretaria del Ajuntament á la que hi ha esposat lo plano.

—De la secció telegráfica y telefónica de «La Vanguardia»:

«Hoy por la mañana se han medido las puertas de la estación con las dimensiones de los coches de Palacio, para ver si á la llegada del tren el coche podrá penetrar dentro, para evitar que la infanta María Teresa tenga que recorrer á pie desde la puerta de la estación á la vía, donde estará formado el tren.»

Aquestes precaucions varen esser presas ab motiu de la traslació de la mateixa Infanta, de Sant Sebastián á Madrid per haber passat una nit de febra.

Y 'ls.....

—Avuy per la nit 's posará en escena en 'l fovoresent teatre de la Associació de Catòlics el aplaudit drama en 3 actes: *Noble venjansa* y la pessa *Parada y fonda*.

—S' ha disposat per 'l Ministre de la Guerra, la prorrogació fins 'l 30 del actual el plasso pera las redempcions militars.

—Lo dijous vinent se celebrarán en la Parroquia de S. Félix, solemnes funerals pera l' etern descans del ánima del que fou nostre amich D. Felio Fontanet Casallí.

—Lo dia 15 d' Octubre vinent s' obrirán á Barcelona y á Madrid, los cursos de llengua Tagala y Vissaya que, segons las reformas últimament decretadas pera poguer obtindre empleos en aquellas islas.

Es una concessió als nostres principis. Efectivament pera governar y administrar un país, es de sentit comú que lo primer que 's necessita es entendre als qui l' habitan. ¿Perqué l' Estat no imposa semblant condició, ú sia 'l coneixement de la llengua catalana, á tots los qu' hagin de desempenyar cárrechs á Catalunya?.....

—La setmana próxima reanudarásas conferencias en l' Ateneo de Madrid, nostre ilustre compatrieci lo mestre Pedrell.

Que obtingui tants aplausos com en l' anterior curs.

—Havém rebut elegantment editat lo discurs presidencial llegit en lo vuyté certamen catalanista de Olot, per son autor D. Joaquim Cabot.

—L' *Imparcial* arribat ahir publica un *grrran* manifest dirigit á la nació porque acudi á salvar la patrir en lo trangu que está passant.

Pero 's creu aquest diari que encare hi ha nació? Los únichs que respondrán serán pera preguntar quin tant cer cent donan als diners que 's necessitin, y l' *Imparcial*, que tant be ha sapigut treballar pera llensar á la ruina á la patria, veurém are com resulta impotent pera salvarla.

Are que han encés lo foch voldria apagarlo, jells, que tantas vagonadas de poder han tirat á las flamaradas de la guerra!

—Avuy á la tarde tindrà lloch una funció de sarsuela en lo teatro Euterpe prenenthi part lo aplaudit tenor Sr. Alcántara. Se posará ab escena la sarsuela en tres actes *La Marsellesa*.

—En lo saló Cruz tindrà lloch avuy un gran ball de tarde, están lo programa confiat á la orquesta «La Euterpense».